تیلاپیا همچنان در کشمکش بین موافقان و مخالفان

[heading]موضوع پرورش یا عدم پرورش ماهی تیلاپیا در کشور کم کم می رود تا به یک بحث یا مناقشه داغ تبدیل شود.[/heading]

یک طرف این ماجرا سازمان شیلات و آبزی پروران قرار گرفته اند که هدف اصلی شان تولید و تکثیر ماهیانی است که مشتریان آن همیشه در بازار وجود دارند و سوی دیگر، سازمان حفاظت محیط زیست با قدرت و ادله مستدل ایستاده تا از پرورش و تکثیر گونه های خارجی در کشور ممانعت کند.

در آخرین روزهای ماه گذشته بود که ۲۰۰ نفر از آبزی پروران بخش خصوصی طی نامه ای به رئیس جمهور، خواستار بازبینی در نوع نگاه مسوولان به پرورش ماهی تیلاپیا شدند. نکته جالبی که در این میان باید مورد توجه قرار گیرد، خروج سالانه ۲۵ میلیون دلار ارز از کشور برای واردات فیله ماهی تیلاپیاست. بنابراین به نظر می رسد این نوع از ماهی مشتریان پروپا قرصی در ایران داشته باشد. تولیدکننده های بخش خصوصی، بر این امر تاکید دارند که اگر بتوان نیاز بازار را در داخل تولید کرد، هم موجب افزایش آمار اشتغال خواهد شد و هم از خروج قابل توجهی از ارز جلوگیری می شود.

جلوی خروج ارز را بگیرید
این تولیدکنندگان در بخشی از این نامه گفته بودند: «بدیهی است، اگر عملکرد سازمان محترم حفاظت محیط زیست، در راستای اهداف کلان توسعه کشور قرار داشت، باید این حجم از ارزبری، به جای انتقال به حساب تولید کنندگان خارجی تیلاپیا، علاوه بر افزایش مصرف پروتئین آبزی تولید شده در منابع آبی داخلی (تیلاپیای پرورشی داخل) به عنوان غذای سلامتی، در زمینه اشتغال مولد، تولید پویا، فقر زدایی و ارتقاء سطح معیشت خانوار شهری و روستایی، حفظ تنوع زیستی در پهنه دریا (در کمک به حفظ ذخایر گونه های در معرض خطر) و تحقیق در زمینه افزایش تنوع گونه های بومی در آبزی پروری به کارگرفته می شد تا اینچنین همه ساله شاهد کاهش تراکم آبزیان دریایی در زیستگاه های طبیعی خود نباشیم (بر اساس نظر محققان، عمده ترین دلیل در تهدید تنوع زیستی توسط گونه های غیر بومی، کاهش اولیه این تنوع به واسطه صید بی رویه، آلودگی ها، عوامل انسانی و تخریب زیستگاه ها بوده که پس از آن منتج به جایگزینی گونه های جدید Exotic شده است).»
اما نکته ظریفی در این بخش وجود دارد و آن مخالفت سرسختانه سازمان محیط زیست با این موضوع است. مشاور این سازمان در ارتباط با پرورش ماهی تیلاپیا در کشور به موج گفت: به هیچ عنوان اجازه چنین کاری به سازمان شیلات داده نخواهد شد.
دلیل وی برای این مسأله، فرار گونه مذکور به آب های آزاد و از بین رفتن گونه های بومی توسط تیلاپیاست؛ زیرا این ماهی که زادگاهش در آفریقاست، به سرعت تکثیر یافته و اگر وارد آب منطقه ای شود، هم می تواند گونه های دیگر را به عنوان غذا استفاده کرده و هم قادر است تعادل زنجیره غذایی آن ناحیه را به هم بریزد. بنابراین از نظر مسوولان سازمان حفاظت محیط زیست، این ماهی خطری جدی برای زیست بوم تلقی می شود.

سازمان محیط زیست به هیچ عنوان کوتاه نمی آید
اما طرف دیگر این ماجرا تولیدکنندگانی هستند که برای جلوگیری از رسیدن آسیب به محیط زیست، تدابیری اندیشیده اند که می تواند در صورت اجرا کارساز باشد.
رئیس اتحادیه شرکت های تکثیر و پرورش ماهیان گرمابی سراسر کشور در این ارتباط به موج می گوید: ایرادات سازمان محیط زیست کمی چکشی و احساساتی است.
حسن آقازاده با اشاره به اینکه معرفی گونه جدید ماهی جزو موجودات بومی ما نیست، می افزاید: به همین دلیل لازم است که ملاحظات خاصی

را در تولید و پرورش آن در نظر گرفت اما این ملاحظات نباید از حدود عقل و منطق خارج شده و به احساسات بدل شود.
به گفته آقازاده، اکنون می توان با پرورش تک جنسی این ماهی و همچنین عقیم کردن آن، جلوی پیشروی و تخریب آن را در آب های آزاد گرفت. از اینها گذشته می توان در دیواره های اطراف محل پرورش، راهکارهایی را به کار برد تا از حمله ماهی به اطراف جلوگیری کرد.
این درست همان چیزی است که پرورش دهندگان در نامه خود به ریاست جمهوری عنوان کرده بودند: «تولید تیلاپیای تک جنسی (جنس نر) با درصد بازدهی بسیار بالا، به منظور محدود کردن شرایط تولید مثلی ماهیان پرورشی در سازه های پرورش، عقیم شدن گونه تیلاپیای نیل در آب شور دریا و اصلاح سازه ها بر اساس نظر کارشناسی سازمان محترم حفاظت محیط زیست در مزارع متقاضی پرورش ماهی تیلاپیا.»
از سوی دیگر، مشاور سازمان محیط زیست معتقد است که حتی اگر چنین قوانین و ضوابطی هم تدوین و معرفی شوند، باز هم نمی توان روی مدیریت صحیح آن مطمئن بود. زیرا در کشورهای جهان سومی از جمله ایران، همه طرح ها روی کاغذ زیباست اما به محض اینکه به مرحله اجرا می رسد، سوءمدیریت ها آغاز می شود.

ذائقه مردم را چه کنیم؟
البته رئیس اتحادیه شرکت های تکثیر و پرورش ماهیان گرمابی سراسر کشور در واکنش به این ادعا عنوان می کند: «چنین ادعایی منطقی و درست نبوده و به طور کلی دور از عقلانیت است. بنابراین سازمان مربوطه با چنین ادله سستی نمی تواند جلوی تکثیر و پرورش ماهی تیلاپیا در ایران را بگیرد.»
آقازاده بحث واردات مشکل ساز دوسال پیش برای ماهیان سردآبی را پیش می کشد و می گوید: «اگر سازمان محیط زیست واقعا نگران ورود گونه های خارجی و آسیب های ناشی از آن است، پس زمانی که بیماری VHS توسط واردات آلوده تخم چشم زده به ایران آمد، آنها کجا بودند؟ چرا اعتراضی از این نهاد بلند نشد؟»
وی با بیان اینکه کم کم ذائقه مردم نیز به این ماهی خوش خوراک عادت خواهد کرد، می افزاید: «در این صورت، کشور به واردات این نوع وابسته خواهد شد و بر این اساس، میلیون ها دلار ارز در سال از کشور خارج می شود. این در حالی است که هم اکنون ماهی تیلاپیا در تور صیادان جنوبی که در مناطقی مانند اروند، کارون یا خلیج فارس مشغول هستند، یافت می شود. بنابراین مخالفت با پرورش، آن هم به صورت غیرمنطقی، قابل قبول نیست.»
گفتنی است طبق گفته پرورش دهندگان شیلات، تنها ۲۰ درصد از میزان

تولید، متعلق به خواستگاه اصلی این گونه یعنی آفریقا است و مابقی آن متعلق به کشورهایی که تیلاپیا در آن به عنوان یک گونه غیر بومی یا اگزوتیک است، مطرح شده. تا سال ۲۰۱۳ گونه های مختلف ماهی تیلاپیا در ۱۳۷ کشور جهان در پروژه های مختلف تجاری و تحقیقاتی پرورش داده شده است. گذشته از اینها امکان پرورش این گونه در آب های غیر متعارف، نیاز بسیار اندک به پودر ماهی در غذای تیلاپیا و به تبع آن نیاز کمتر به صید گونه های باارزش ماهی مورد استفاده در کارگاه های پودرماهی و امکان تولید این ماهی بدون استفاده از آنتی بیوتیک (آبزی پروری سبز) از ظرفیت های بالقوه تیلاپیا جهت توسعه و گرایش روزافزون پرورش دهندگان به آن در سطح جهان محسوب می شود.

حال باید منتظر بود و دید که آیا شیلاتی ها می توانند با راهکارهای عملی، سازمان محیط زیست را در این امر اقناع کنند یا نه؟ در صورتی که این اتفاق نیفتد، داستان واردات این ماهی و خروج ارز ۲۵ میلیون دلاری در سال، به کجا خواهد رسید؟